

پیشگی نوین به مفهوم محابہ

www.ketab.ir

عبدالمہدی مہدی پور

www.ketab.ir

سرشناسه: مهدی پور، عبدالمهدی، ۱۳۷۵ -
عنوان و نام پدیدآور: بینشی نوین به مفهوم محاربه / عبدالمهدی مهدی پور
مشخصات نشر: قم: امتداد حکمت، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۱۳۳ ص.: ۱۴/۵ × ۲۷/۵ س م

شابک: ISBN: ۹۷۸-۶۲۲-۳۴۲-۵۸۲-۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا.

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۲۹] - ۱۳۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: محاربه (فقه).

موضوع: Muharibah (Islamic law)

رده‌بندی کنگره: BP ۱۹۶/۵

رده‌بندی دیوبی: ۲۹۷/۳۷۷

شماره کتابشناسی ملی: ۹۶۴۶۹۶۵

بینشی نوین به مفهوم محاربه

عبدالمهدی مهدی پور

ناشر: انتشارات امتداد حکمت

شماره: ۸۲۷-۳۴۲-۶۲۲-۹۷۸

مدیر هنری و گرافیک گروه هنری ارمیا

قطع: رقعی

بها: ۸۰ هزار تومان

سال چاپ: تابستان ۱۴۰۳

نوبت چاپ: اول

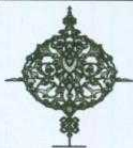
شمارگان: ۱۰۰ نسخه

کلیه حقوق این اثر برای مؤلف محفوظ است.

تماس با ناشر:

۰۹۳۶ ۲۹۵ ۶۴۷۳ (آقای محمد قمی اولی)

۰۹۹۲ ۸۲۷ ۱۱۰۵

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۱۳

فصل اول: مباحث مقدماتی/۲۱

واژگان شناسی..... ۲۳

محاربه..... ۲۳

محاربه در لغت..... ۲۳

اصطلاح محاربه از دیدگاه فقهاء..... ۲۴

سَلار در «المراسم»..... ۲۴

قاضی ابن بَرّاج در «المهذب»..... ۲۵

ابن حمزه در اثری با عنوان «الوسيله»..... ۲۶

شیخ طوسی ره در «المبسوط»..... ۲۸

اصطلاح محاربه از دیدگاه قانون گذار..... ۳۲

آیه محاربه..... ۳۴

مراد از آیه..... ۳۴

- ۳۴..... شان نزول این آیه
- ۳۶..... مجمع البیان:
- ۳۹..... تفسیر نمونه:
- ۴۱..... روایات مربوط به این آیه
- ۴۶..... تفاسیر مربوط به این آیه
- ۴۷..... تفسیر المیزان
- ۵۰..... چهار حکم برای محارب
- ۵۲..... تفسیر نمونه
- ۵۷..... تفسیر نور:
- ۵۸..... پیام‌ها:
- ۵۹..... مجمع البیان
- ۶۷..... عناصر دخیل در صدق عنوان محاربه
- ۶۸..... قصد ترساندن و سلب آزادی
- ۶۹..... قانون مجازات اسلامی
- ۷۰..... صاحب جواهر
- ۷۰..... استفاده از سلاح
- ۷۱..... امام خمینی رحمته الله علیه
- ۷۱..... مرحوم خوبی
- ۷۲..... مرحوم شاهرودی
- ۷۲..... مراد از سلاح در تعریف محارب

- ایجاد رعب و وحشت عمومی ۷۶
- قانون مجازات اسلامی ۷۷
- فاضل لنکرانی ۷۷
- از اهل ربه باشد ۷۸
- شهید ثانی ۷۹
- مرحوم محقق ۸۰
- صاحب جواهر ۸۰
- بالغ بودن شخص محارب ۸۱
- شهید اول ۸۲
- شهید ثانی ۸۲
- مرد بودن ۸۳
- شهید اول ۸۴
- صاحب جواهر ۸۴
- ابن جنید ۸۴
- سید محمد رضا گلپایگانی ۸۵
- شیخ طوسی ۸۷
- تحقق ترساندن ۸۸
- صاحب جواهر ۸۹
- مرحوم محقق ۹۰
- امام خمینی رحمته الله علیه ۹۰

- ۹۰..... مباشرتا یا با واسطه
- ۹۱..... سید محمود هاشمی شاهرودی
- ۹۲..... ذهنی تهرانی
- ۹۲..... قدرت بر ترساندن
- ۹۴..... سید محمدرضا گلپایگانی
- ۹۶..... وقوع فعل محارب در شهر یا روستا
- ۹۷..... سید محمود هاشمی شاهرودی
- ۹۸..... تحقق قتل
- ۹۹..... الف: اطلاع کامل فقهاء
- ۱۰۰..... فاضل مقداد
- ۱۰۱..... ابن ادريس
- ۱۰۲..... ب: تفاوت حد
- ۱۰۳..... ابو الصلاح حلبی
- ۱۰۴..... سید ابن زهره
- ۱۰۵..... حکم محارب
- ۱۰۷..... نوع حکم
- ۱۰۷..... الف: تخییری بودن حکم:
- ۱۰۷..... صاحب جواهر
- ۱۰۸..... شهید ثانی
- ۱۱۰..... ب: ترتیبی بودن حکم:

۱۱۰.....	محقق حلّی
۱۱۲.....	ابن بزّاج
۱۱۲.....	ابوالصلاح حلبی
۱۱۴.....	کیفیت حکم
۱۱۴.....	الف: نوع اول
۱۱۴.....	اقوال فقهاء
۱۱۵.....	روایات
۱۱۶.....	تفصیل عتاشی
۱۱۶.....	الف: عهد دوم
۱۱۷.....	شیخ طوسی
۱۱۹.....	حد محارب بعد از توبه
۱۲۰.....	شیخ طوسی
۱۲۱.....	جمع بندی و نتیجه گیری
۱۲۳.....	نتیجه گیری
۱۲۷.....	کتابنامه

از سپیده دم تاریخ، امنیت به عنوان یکی از ضروری ترین خواسته های بشریت شناخته شده است، که بسیاری از منازعات و مصالحات تاریخی را به خود اختصاص داده تا این حصن حیاتی را تأمین و حفظ نماید.

در عصر نوین، امنیت به مرکز ثقلی برای مأموریت ها و عملکردهای حاکمیت بازمیگردد. امنیت، نه تنها به عنوان یک مسئولیت بلکه به عنوان بالاترین دغدغه و ساختار سیاسی که در تعامل عمیق با بُعدهای اقتصادی، ایدئولوژیک، فرهنگی اجتماعی و نظامی است.

مواجهه با جرم محاربه، به عنوان یکی از بارزترین تهدیدات برای امنیت جمعی، توانایی آن را دارد که آرامش و آزادی جامعه را به خطر انداخته و در نهایت، آسایش اجتماعی را به هرج و مرج بکشاند. این جرم، که در حقوق اسلامی به شدت مورد نکوهش قرار گرفته و به دلیل پیامدهای ویرانگرش با مجازات های سنگین مواجه است، به عنوان یک تعرض آشکار علیه استحکام و سلامت اجتماعی تلقی می گردد.

از منظر اجتماعی، محاربه به عنوان جنایتی در برابر امنیت عمومی شناخته می شود، که با ایجاد حالتی از ترس و وحشت، زندگی روزمره مردم را مختل کرده و امنیت را تحت تأثیر قرار می دهد. به عنوان مثال، اقداماتی چون حمله مسلحانه به محیط های عمومی، می تواند سکون و امنیت جامعه را به شدت به چالش کشیده و فضایی از بی ثباتی و ناامنی را رقم زند.

از جنبه حقوقی، محاربه یک جرم دارای ارکان و عناصر خاص است. برای تحقق جرم محاربه، وجود سه عنصر لازم است:

- قصد ارباب مردم: منظور از قصد ارباب، این است که مرتکب با ارتکاب اعمال خود، قصد ایجاد ترس و وحشت در مردم را داشته باشد.

- استفاده از سلاح: سلاح در محاربه به معنای هر چیزی است که قابلیت ایجاد آسیب و صدمه را داشته باشد، خواه سلاح سرد باشد، خواه سلاح گرم.

- ایجاد خوف و وحشت: منظور از ایجاد خوف و وحشت، این است که اعمال مرتکب، باعث ایجاد ترس و وحشت در مردم شود.

این عناصر، ایشان برآمده جدید و خطرناک بودن جرم محاربه در چارچوب حقوق اسلامی هستند و اهمیت و اکانش قاطع و مؤثر در برابر آن را مؤکد می‌سازند.

به راستی اگر موضوع احکام به درستی روشن نشود و جهات مختلف یک موضوع به خوبی مورد دقت و بررسی قرار نگیرد، می‌تواند فقیه را به راحتی دچار خطا کرده و در پی آن نیز باعث افتادن مکلفین در اشتباه شود.

به عنوان مثال در همین بحث ماهیت و حکم محارب، اگر جوانب مختلف بحث به درستی بررسی نشود، می‌تواند به نتیجه‌ای بس خطیر منجر شود، نتیجه‌ای که می‌تواند به حکم ناحق در رابطه با نفوس انسانها منجر شود، در حالیکه همه ما از احتیاط تام شارع مقدس نسبت به نفوس و دماء به خرج داده است مطلع هستیم و میدانیم که صاحب این آیین برگزیده، به هیچ عنوان راضی نیست جان انسانی بی گناه گرفته شود یا ^{۸۸}خونی به ناحق بر زمین ریزد.

از این رو وظیفه فقیه است که در همه احکام، از نهایت احاطه علمی و دقت نظر برخوردار باشد تا مرتکب صدور حکمی به خطا نشود.

شارع مقدس برای جلوگیری از این جرم، آیاتی را بر پیامبر خود، حضرت محمد مصطفی ﷺ نازل کرده است، اساساً مبنای محاربه در قانون مجازات اسلامی آیه ۳۲ و ۳۳ سوره مبارکه مائده است و این آیات یکی از مهم‌ترین آیات قرآن در زمینه مباحث کیفری هستند:

قال الله تعالى:

«وَمَنْ يَرِدْ أَنْ يَفْسِدَ فِي الْأَرْضِ يَعَذِّبْهُ اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَنْ يَجِدَ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا. إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنَ الْخَلْفِ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ جِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ.»

خداوند متعال در این آیه شریفه می‌فرماید:

و هر کس بخواهد در زمین فساد کند. خدا او را به عذابی دردناک عذاب کند و برای او هیچ دوست و یآوری جز خدا نخواهد بود. همانا کیفر آنان که با خدا و رسول به جنگ برخیزند و در زمین به فساد کوشند جز این نباشد که آن‌ها را به قتل رسانده، یا به دار کشند و یا دست و پایشان به خلاف یکدیگر بپزند و یا به نفی و تبعید از سرزمین (صالحان) دور کنند. این ذلت و خواری عذاب دنیوی آنهاست و اما در آخرت به عذابی بزرگ معذب خواهند بود.

درباره شأن نزول این آیه مرحوم شیخ طوسی می‌فرماید:

«در سبب نزول آیه اختلاف نموده‌اند: ابن عباس و ضحاک گویند:

درباره قومی نازل شد که بین آن‌ها و رسول خدا ﷺ عهدی بسته شده بود و آن‌ها نقض عهد نمودند و در روی زمین فساد کردند. خداوند رسول خویش را در کیفیت شکنجه آنان که در آیه مذکور است.»

مخیر فرمود.

محاربه که اساس آن از آیه ۳۳ سوره مبارکه مانده برداشت می‌شود. از مهمترین جرم‌هاست که علیه امنیت ملی صورت می‌گیرد و در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ از ماده ۱۸۳ تا ۱۹۶ به آن اشاره شده است.

مصادیق محاربه در فقه و حقوق اسلامی، بسیار گسترده است و شامل طیف وسیعی از اعمال می‌شود.

برخی از مصادیق محاربه عبارتند از:

قتل، جرح، غارت، آتش سوزی، راه‌بندان، تخریب اموال عمومی، تهدید به بمب‌گذاری، و حملات سایبری علیه زیرساخت‌های حیاتی.

محاربه زمانی محقق می‌شود که شخص به قصد ایجاد رعب و وحشت و سلب آزادی از مردم اقدام به کشیدن یا آماده کردن سلاح همراه خود کند، البته معنای محاربه در عبارات فقهاء با اینکه وجوه اشتراک زیادی دارد، لکن در برخی قیود با هم متفاوت است.

این مختصر همانطور که از عنوان آن مشخص است به دنبال آن است تا عناصر دخیل در صدق عنوان محاربه را با مراجعه به کلام اهل لغت عربی و همچنین اقوال و آراء فقهاء مورد واکاوی قرار دهد.

در این نوشته پس از بررسی چیستی محاربه و ذکر اقوال فقهاء پیرامون تعریف آن، آیه مربوط به حکم محاربه که آیه ۳۳ سوره مانده می‌باشد، از جهت مراد آیه، شان نزول و آراء مفسران در رابطه با آن، مورد بررسی قرار گرفته

است و در ادامه به ذکر ارکان دخیل در صدق عنوان محاربه پرداخته شده است و در نهایت می‌توان به این نتیجه رسید که مجرد تجرید و آشکار کردن سلاح، موجب صدق عنوان محاربه نمی‌شود، بلکه علاوه بر آن باید قصد ترساندن نیز وجود داشته باشد و ترساندن نیز محقق شود، همچنین در اینکه آیا عنصر قتل نیز در صدق عنوان محاربه شرط است یا نه؟ در این نوشته از آن بحث خواهد شد.

در انتها حکم محارب و اختلاف فقهاء در این باره نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.

حکم محاربه در اسلام، اعدام است. این حکم در آیه ۳۳ سوره مائده بیان شده است:

جزای کسانی که با عدل و ایمان می‌جنگند و در زمین به فساد می‌کوشند، این است که کشته شوند یا به دار آویخته شوند یا دست و پایشان به مخالف یکدیگر بریده شود یا از سر زمین تبعید شوند. این برای آنها رسوایی در دنیاست و برای آنها در آخرت عذاب بزرگی خواهد بود. البته در برخی از موارد، حکم محاربه، تخفیف می‌یابد. به عنوان مثال، اگر مرتکب محاربه، توبه کند و از اعمال خود دست بردارد، مجازات او به حبس یا تبعید تغییر می‌یابد.

در این راستا، تأکید می‌شود که تحلیل و درک صحیح و کامل از احکام و دستورالعمل‌های مرتبط با محاربه، نه تنها برای حفظ امنیت جامعه بلکه برای تضمین اجرای عدالت به شیوه‌ای انسانی و عادلانه ضروری است.

ویژگی‌های شاخص این کتاب:

- بررسی تعریف و جوهر محاربه

- اهمیت محاربه در حفظ امنیت جامعه و عواقب سنگین

آن برای مجرمان

- بررسی شان نزول و تفاسیر مربوط به آیه محاربه

- احصاء عناصر دخیل در صدق عنوان محاربه

- بیان تفصیلی حکم محارب

بی شک متن حاضر، خالی از عیب و نقص نیست، لذا از مطالعه کنندگان این کتاب تقاضا می شود، نظرات، پیشنهادات و انتقادات خود را به آیدی @yaali18313 یا شماره تماس ۰۹۰۱۷۱۲۲۶۲۰ ارسال فرمایند.

۱۵ شعبان ۱۴۴۵، میلاد حضرت بقیة الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف

یکشنبه، ۶ اسفندماه ۱۴۰۲

www.ketab.ir